

Silja-Maria Sippola

Päivähoito avohuollon tukitoimena

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja perhetyöntekijöiden kokemuksia

Opinnäytetyö

Kevät 2015

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijä: Silja-Maria Sippola

Työn nimi: Päivähoito avohuollon tukitoimena: Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja perhetyöntekijöiden kokemuksia

Ohjaaja: Helena Järvi

Vuosi: 2015

Sivumäärä: 47

Liitteiden lukumäärä: 1

Tämän opinnäytetyön aiheena on päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja perhetyöntekijöiden kokemuksia päivähoidosta avohuollon tukitoimena. Päivähoidolla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa päiväkotihoidoa ja perhepäivähoitoa.

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen ja tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua sekä ryhmähaastattelua. Tutkimuskysymykseen haettiin vastausta kolmen teeman avulla. Teemat ovat tukimuodon prosessi, lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyö sekä perheen ja lapsen tukeminen. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat kolmen kunnan sosiaalityöntekijät ja perhetyöntekijät. Aineiston keruu toteutettiin tammi-helmikuussa 2015.

Tutkimustulokset osoittavat, että lastensuojelun työntekijät kokevat asiakasperheen sekä päivähoidon kanssa tehtävän yhteistyön toimivan pääsääntöisesti hyvin. Yhteistyön sujuvuuden haasteena kuitenkin nähdään lastensuojelun työntekijöiden kiire, päivähoidon työntekijöiden vaihtuvuus sekä ongelmat tiedonkulussa. Tutkimustulosten mukaan haastateltavien kokemukset tukimuodon prosessin etenemisestä ovat hyvin samankaltaisia keskenään. Haastateltavat kokevat myös onnistuvansa lapsen ja perheen tukemisessa prosessin aikana.

Avainsanat: lastensuojelu, päivähoito, avohuollon tukitoimet, yhteistyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Silja-Maria Sippola

Title of thesis: Day-care centre as a measure of support in child welfare: child protection workers' experiences

Supervisor(s): Helena Järvi

Year: 2015

Number of pages: 47

Number of appendices: 1

The subject of this thesis is child day-care as a measure of support in open care of child welfare. The aim of this research is to define the experiences that child welfare workers and family workers have of child day-care as a measure of support in child welfare. In this research child day-care means both day-care centre and family day care.

The research is qualitative. Theme interview and group interview were used as research methods. To find answers to the research question three themes were used: process of the support form, cooperation of child welfare and child day-care, and supporting the family and the child. As a target group of the research were the social workers and family workers of three municipalities. Material collection was executed within January and February of 2015.

According to the results of the research the child welfare workers find the cooperation between client families and child day-care to be efficient as a rule. The haste of the child welfare workers, changes in the staff of the day-care centres and problems in information transfer are considered as a challenge. The research shows that the experiences of the interviewees are very similar. They also feel that they succeed in supporting families and children during the process.

Keywords: child welfare, day-care, support measures in open care, cooperation

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET	7
3 LASTENSUOJELU.....	9
3.1 Lastensuojelun lähtökohdat ja keskeiset periaatteet.....	9
3.2 Ehkäisevä lastensuojelu sekä perhe- ja lapsikohtainen lastensuojelu	10
3.3 Lastensuojeluprosessi ja asiakassuunnitelma	11
3.4 Lastensuojelun avohuolto ja avohuollon tukitoimet	12
4 LASTENSUOJELUTARPEEN TAUSTATEKIJÖITÄ	14
5 PÄIVÄHOITO AVOHUOLLON TUKITOIMENA	17
5.1 Lastensuojelun ja päivähoidon historiaa	17
5.2 Tukimuodon prosessin eteneminen	18
5.3 Lapsen ja perheen tukeminen sekä huomioiminen	20
6 LASTENSUOJELUN JA PÄIVÄHOIDON VÄLINEN YHTEISTYÖ	22
6.1 Yhteistyökäytäntöjä sekä roolit prosessissa.....	22
6.2 Moniammatillinen yhteistyö	23
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
7.1 Opinnäytetyön vaiheet	25
7.2 Tutkimusmenetelmät.....	26
7.3 Aineiston keruu ja analysointi.....	27
7.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	29
8 TUTKIMUSTULOKSET	32
8.1 Tukimuodon prosessi.....	32
8.2 Yhteistyö	34
8.3 Perheen ja lapsen tukeminen.....	35
8.4 Haasteita.....	36

9 TUTKIMUSTULOSTEN YHTEENVETO.....	39
10 POHDINTA	41
LÄHTEET	43
LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Uusimmassa lastensuojelulaissa (417/2007) on haluttu erityisesti painottaa ehkäisevän työn merkitystä. Yksi merkittävimmistä ehkäisevän työn muodoista on suomalainen päivähoito. Päivähoidon tarkoituksena on antaa lapselle turvallinen ja virikkeellinen kasvuympäristö, joka tukee hänen kasvua, oppimista ja kehitystään. Sen lisäksi tarkoituksena on tukea ja auttaa vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Tämän vuoksi päivähoito toimii jo itsessään ehkäisevänä lastensuojeluna. (Varhaiskasvatus ja päivähoito, viitattu: 6.4.2015.) Sen lisäksi päivähoito voi toimia avohuollon tukitoimena. Päivähoito on yksi käytetyimmistä avohuollon tukitoimenpiteistä ja se on osa lapsen ja perheen varhaista tukemista.

Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia ja lievimpiä lastensuojelun muotoja. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen tilastoraportin mukaan vuonna 2013 lastensuojelun avohuollon asiakkaana oli 88 795 lasta ja nuorta, joista uusien asiakkaiden osuus oli 43,3 prosenttia (38 477). Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärä siis kasvoi 2 prosenttia vuoteen 2012 verrattaessa. (Kuoppala & Säkkinen 2014, 1. Viitattu: 6.4.2015.) Avohuollon tukitoimenpiteiden ja yleensä lastensuojelun tarpeen taustalta löytyy monia eri tekijöitä. Vanhempien uupumus sekä päihde- ja mielenterveysongelmat ovat yhä useammin syynä lastensuojelun asiakkuuden alkamiselle. (Bardy 2013, 15.)

Päivähoidon järjestäminen avohuollon tukitoimenpiteenä on prosessi, joka vaatii tavoitteellista, tiivistä ja avointa yhteistyötä toimiakseen. Yhteistyön keskiössä ovat päivähoidon työntekijät, asiakasperhe ja lastensuojelun työntekijät. Sen lisäksi usein tarvitaan myös monen muun ammattikunnan tietoja ja taitoja, jotta lapsen ja perheen tukeminen sekä tilanteen selvittäminen onnistuisi mahdollisimman hyvin.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET

Opinnäytetyössäni tutkin päivähoitoa avohuollon tukitoimena. Työssäni olen halunnut yhdistää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun, sillä molemmat kentät kiinnostavat minua kovasti. Aiheen valintaan ja rajaukseen vaikutti myös lastentarhanopettajan kelpoisuuteen vaadittavien VASU –pisteiden kerääminen. Haluan selvittää miten lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja perhetyöntekijät kokevat päivähoiton avohuollon tukitoimena. Tutkimuskysymykseen haen vastausta kolmen sisällöllisen teeman avulla; tutkimuodon prosessi, yhteistyö lastensuojelun ja päivähoiton välillä sekä lapsen ja perheen tukeminen.

Päivähoitoa lastensuojelun avohuollon tukitoimena on tutkittu melko vähän, joten halusin kohdentaa tutkimukseni siihen. Aikaisempia tutkimuksia aiheesta ovat tehneet muun muassa Uitto ja Vuolasmaan (2011) opinnäytetyössään Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena – Päiväkodin henkilöstön kokemuksia sekä Kainulainen (2007) Pro gradu –tutkielmassaan Päivähoito lapsen avohuollollisena tukitoimena: Tukitoimen toteuttaminen moniammatillisena yhteistyönä. Aiemmat tutkimukset painottuvat päivähoiton ja lastensuojelun välisen yhteistyön toimivuuteen ja iso osa tutkimuksista tuo esiin vain päivähoiton henkilökunnan näkökulman. Omassa tutkimuksessani haluan tuoda lastensuojelun työntekijöiden ääneen kuuluviin yhteistyön sujuvuudesta ja sen lisäksi kertoa, miten kyseisen tutkimuodon prosessi etenee, sillä tällaiselle tutkimukselle on mielestäni tarvetta. Kainulainen (2009) on pro gradu –tutkielmassaan kartoittanut prosessin etenemistä moniammatillisena yhteistyönä, mutta muuta tutkittua tietoa prosessin etenemisestä en ole löytänyt.

Koen aiheeni ajankohtaiseksi, sillä päivähoidossa tavataan yhä enemmän lastensuojelun piiriin kuuluvia lapsia. Perheiden erilaiset ongelmat, kuten vanhempien väsymys, mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä erilaiset kriisit näkyvät yhä enemmän päiväkodin arjessa. Tämän vuoksi lastensuojelun ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön on syytä kiinnittää huomiota, jotta lasten ja perheiden tukeminen onnistuisi entistä paremmin. Toivon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä niin lastensuojelun- kuin päivähoiton työntekijöille sekä sosiaalialan opiskelijoille.

Tutkimuskysymykseni on:

Miten lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja perhetyöntekijät kokevat päivähoidon avohuollon tukitoimenpiteenä? Teemojani ovat:

- Miten prosessi etenee
- Miten yhteistyö päivähoidon kanssa sujuu
- Millä tavoin lasta ja perhettä tuetaan

3 LASTENSUOJELU

Tässä kappaleessa käsittelen lastensuojelua. Tuon esiin lastensuojelun eri muotoja ja selvitän lastensuojeluprosessin etenemistä ja sen eri vaiheita. Kerron myös asiakassuunnitelman tekemisestä sekä lapsen kuulemisesta, sillä ne ovat tärkeä osa lastensuojeluprosessia.

3.1 Lastensuojelun lähtökohdat ja keskeiset periaatteet

Yksinkertaisesti selitettynä lastensuojelu on lapsen kehityksen ja terveyden suojelemista sekä sellaisten tekijöiden poistamista, jotka niitä mahdollisesti uhkaavat. (Bardy 2013, 73.) Lastensuojelu perustuu lastensuojelulakiin ja sen tehtävänä on turvata lapsen oikeudet. Lapsella on oikeus kasvuympäristöön, joka on turvallinen, virikkeellinen ja tukee lapsen tasapainoista sekä monipuolista kehitystä. (Mitä on lastensuojelu, viitattu: 25.2.2015.) Lastensuojelun järjestäminen kuuluu kunnan tehtäviin ja sitä tekevät lastensuojelun sosiaalityöntekijät, sosiaaliohjaajat ja perhetyöntekijät sekä monilla muilla nimikkeillä toimivat lastensuojelun työntekijät. (Valtakunnallinen lastensuojelun henkilöstöselvitys 2014, 10-18. Viitattu: 30.3.2015.)

Lastensuojelu on kokonaisuus, joka koostuu peruspalveluista, ehkäisevästä lastensuojelusta sekä lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta (Taskinen 2010, 22 -24). Lastensuojelua määrittää laki, joka luo raamit ja säännöt toiminnalle. Lastensuojelulain sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kolmannen artiklan mukaan lapsen etu on lastensuojelun tärkein periaate. Se merkitsee sitä, että lasten tarpeet tulee ottaa huomioon aina ensikädessä. Päävastuussa lapsen kasvatuksesta ovat luonnollisesti lapsen vanhemmat tai huoltajat, mutta tarvittaessa vanhempien tulee saada apua kasvatustehtävänsä. Tämä on lastensuojelun yksi keskeisimmistä periaatteista. Lastensuojelun tehtävänä on pyrkiä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia. Ongelmiin tulee myös puuttua ajoissa, jotta niiden paheneminen pystytään pysäyttämään (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2010, 164.)

3.2 Ehkäisevä lastensuojelu sekä perhe- ja lapsikohtainen lastensuojelu

Ehkäisevä lastensuojelu on sellaista lapsen ja perheen erityistä tukemista, joka tapahtuu kunnan peruspalvelujen piirissä. Sitä voidaan toteuttaa myös vapaaehtoistyönä erilaisissa seuroissa ja järjestöissä. Ehkäisevä lastensuojelu ei edellytä, että lapsi tai perhe olisivat lastensuojelun asiakkaita. Esimerkiksi perusterveydenhuolto, äitiys- ja lastenneuvola, opetus, päivähoito sekä nuorisotyö ovat palveluja, joissa tehdään ehkäisevää työtä. Ehkäisevä lastensuojelu pyrkii edistämään lasten hyvinvointia sekä ennakoidaan ja vähentämään kehitys- ja terveysriskejä. (Taskinen 2010, 15, 32-33.) Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua tehdään silloin, kun lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina. Lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto sekä jälkihuolto ovat sen eri muotoja. (Taskinen 2010, 15.)

Lastensuojelutarpeen selvityksessä sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä arvioi lapsen tilannetta eli tarvitseeko lapsi välittömästi kiireellistä apua. Avohuollon tukitoimet puolestaan ovat vapaaehtoisia ja ensisijaisia lastensuojelun muotoja. Avohuollon tukitoimia voivat olla esimerkiksi taloudellinen tuki, tukihenkilö tai tukiperhe, vertaisryhmätoiminta sekä hoito ja terapiapalvelut. (Lastensuojelupalvelut, viitattu: 1.4.2015.)

Lapsen kiireellisessä sijoituksessa lapsi sijoitetaan perhehoitoon tai laitoshuoltoon, mikäli lapsi on välittömässä vaarassa. Lastensuojelu siis hakee lapsen turvaan, jos vanhemmat eivät pysty pitämään hänestä huolta esimerkiksi sen takia, että ovat niin päihtyneitä tai, jos lapsi on jätetty yksin kotiin pitkäksi aikaa. (Kiireellinen sijoitus, viitattu: 1.4.2015.) Huostaanotto puolestaan on viimesijainen toimenpide, jota käytetään silloin, kun kaikki muut keinot on todettu riittämättömiksi ja toimimattomaksi. Huostaanotto tarkoittaa siis sitä, että lapsi ei enää asu vanhempiensa kanssa, vaan häntä hoidetaan kodin ulkopuolella, esimerkiksi lastensuojelulaitoksessa tai sijaisperheessä. (Huostaanotto, viitattu: 1.4.2015.)

Sijaishuolto tarkoittaa kiireellisesti sijoitetun tai huostaan otetun lapsen hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuoltopaikkana voi toimia esimerkiksi ammatillinen perhekoti, koulukoti tai jokin muu lastensuojelun laitos. (Taskinen

2010, 124.) Jälkihuolto on lapsen ja hänen perheensä tukemista sen jälkeen, kun sijaishuolto tai avohuollon tukitoimena toteutettu sijoitus on päättynyt. (Jälkihuolto, viitattu: 5.4.2015.)

3.3 Lastensuojeluprosessi ja asiakassuunnitelma

Lastensuojeluprosessi alkaa, kun lastensuojelu saa tiedon lasta koskevasta huolesta. Huoli lapsen hyvinvoinnista ja ajatus siitä, että lapsi tarvitsee erityistä suojelua voi tulla esiin monella tapaa. Perheen jäsen itse voi laittaa asian vireille ottamalla yhteyttä lastensuojeluun tai tieto voi myös tulla ulkopuolisen tekemän lastensuojeluilmoituksen kautta. Asialla voi olla myös jokin lapsen kanssa työskentelevä taho, kuten päivähoidon työntekijä. (Taskinen 2010, 56.)

Seuraavassa vaiheessa lastensuojelu arvioi tehdäänkö lastensuojelun tarpeesta selvitys. Jos selvitys päätetään aloittaa tulee lapsesta lastensuojelun asiakas. Lastensuojelutarpeen selvityksessä lastensuojelun velvollisuutena on arvioida lapsen ja perheen tilanne kokonaisvaltaisesti. Millainen tilanne on ollut aikaisemmin, minkälaiset valmiudet vanhemmilla on nyt ja mitä tulevaisuus mahdollisesti tuo heille tullessaan. Vanhempien valmiudet ja riskit vanhemmuuden osalta, tulee siis selvittää mahdollisimman tarkasti. Mikäli todetaan, että lastensuojelulle ei ole tarvetta asiakkuus päättyy. Jos lastensuojelun tarve kuitenkin todetaan ja lapsen asiakkuus jatkuu, suunnitellaan jatkotoimenpiteet ja ryhdytään tekemään lapselle asiakassuunnitelma. Lastensuojelutarpeen selvittämisen jälkeen on myös mahdollista, että lapsi joudutaan kiireellisesti sijoittamaan ja huostaan ottamaan, mutta myös avohuollon tukitoimet voivat riittää. (Taskinen 2010, 56-59.)

Lapsen kuuleminen ja osallisuus lastensuojeluprosessissa on erittäin tärkeää ja sitä onkin haluttu vahvistaa uudessa lastensuojelulaissa. Vaikka lapsen juridinen kuuleminen koskeekin vain 12-vuotta täyttäneitä lapsia, lapsen mielipide tulee aina ottaa huomioon siitä huolimatta, kuinka vanha lapsi on. Lasta täytyy myös tavata henkilökohtaisesti. Lapsella on oikeus olla mukana häntä koskevassa päätöksenteossa ja suunnitelmat tulisivatkin tehdä aina yhteistyössä lapsen kanssa. Lapselle kuuluu lisäksi oikeus saada ajantasaista tietoa häntä itseään koskevista asioista. Hänen täytyy lisäksi olla tietoinen siitä, miten itse voi vaikuttaa

suunnitelmiin ja päätöksiin. (Taskinen 2010, 11.) Lapsella on siis oikeus tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa, mutta kuulluksi tuleminen ei ole sama asia kuin lapsen puhevalta. Kuulemisessa täytyy myös aina ottaa huomioon lapsen ikä- ja kehitystaso. Liian pieni lapsi ei kykene kertomaan omaa mielipidettään tai välttämättä ymmärrä mikä on hänelle parhaaksi.

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle tulee laatia asiakassuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan sellaiset olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan. Suunnitelmasta tulee käydä myös ilmi lapsen ja perheen tuen tarve sekä palvelut ja muut tukitoimet, joilla pyritään vastaamaan tuen tarpeeseen. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä lapsen huoltajan kanssa. Tarvittaessa mukana on myös lapsen elämään tai hänen hoitoonsa keskeisesti osallistuva taho. Asiakassuunnitelmaan täytyy myös kirjata asianomaisten eriävät mielipiteet ja näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Tarvittaessa suunnitelmaan lisätään ja täydennetään erinäisiä asioita erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Suunnitelmaa seurataan sekä tarkastetaan aina tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa. (Taskinen 2010, 64.)

3.4 Lastensuojelun avohuolto ja avohuollon tukitoimet

On melko yleistä, että ihmiset yhdistävät lastensuojelun huostaanottoon. Todellisuudessa perusperiaatteena lastensuojelussa on, että mikäli perheen asioihin joudutaan puuttumaan, käytetään lievintä mahdollista keinoa perheen auttamiseksi. Lasta yritetään aina auttaa niin, että hän voisi asua omassa kodissaan oman perheensä luona. Tällaisia ensisijaisia palveluita kutsutaan avohuollon tukitoimiksi. Avohuollon tukitoimet ovat aina vapaaehtoisia ja perustuvat vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Suurin osa lastensuojelutyöstä toteutetaankin avohuollon tukitoimina. (Lastensuojelun perusta, viitattu: 28.2.2015.) Avohuollon asiakkuuden taustalta löytyy useita eri syitä. Yleisimpiä syitä ovat vanhempien tai vanhemman uupumus, riittämättömäksi arvioidut taidot

vanhemmuuteen, päihde- ja mielenterveysongelmat sekä perheväkivalta. (Bardy 2013, 65-66.)

Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on olla lapsen positiivisen kehityksen edistäjänä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia. Jos lapsen kasvuoloissa huomataan sellaisia seikkoja, jotka mahdollisesti vaarantavat tai eivät turvaa hänen terveyttään ja kehitystään, tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään, tulee sosiaali- ja avohuollon vastaavan organisaation välittömästi ryhtyä avohuollon tukitoimiin. (Kananoja ym. 2010, 177.)

Tukitoimia voidaan järjestää vain vapaaehtoisesti ja niiden perustana oleva asiakassuunnitelma tehdään aina yhteistyössä lapsen huoltajien tai vanhempien kanssa. Tukitoimen järjestämisestä päättää sosiaalityöntekijä. Kun avohuoltoa järjestetään, tulee lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tavata sekä kuulla lasta riittävän usein. (Taskinen 2010, 69-70.)

Lastensuojelun avohuollon palveluja saavat lastensuojelun asiakkaina olevat lapset ja perheet ja ne myös suunnitellaan lapsen ja perheen edun mukaisesti. Tukitoimia voivat olla esimerkiksi lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja -terapiapalvelut, tukihenkilö tai -perhe ja perhetyö. Avohuollon muotoja on monia ja ne vaihtelevat paljolti lapsen ja perheen ongelmien, sekä kunnan palvelujen ja resurssien mukaan. Eri tukimuotojen määrä ja saatavuus riippuu myös paikallisesta tarpeesta ja ne vaihtelevat kunnittain. Jokaiselle lapselle ja perheelle tulisi kuitenkin löytää heidän tarpeeseensa vastaavat tukimuodot, jotka perhe todella kokee tarpeelliseksi sekä hyödylliseksi. (Taskinen 2010, 70-71.)

Lastensuojelulaki velvoittaa kuntia järjestämään ainakin seuraavat palvelut sekä tukitoimet: lasten päivähoito, lapsiperheiden kotipalvelu, tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteiden selvittämiseen, tukihenkilö- tai perhe, lapsen hoitopalvelut ja terapia, perhetyö, vertaisryhmätoiminta, koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoidon, lapsen tukeminen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä, loma- ja virkistystoiminta. (Taskinen 2010, 72.)

4 LASTENSUOJELUTARPEEN TAUSTATEKIJÖITÄ

Lastensuojelulaissa on asetettu avohuollon tukitoimien tavoitteeksi vahvistaa vanhempien ja huoltajien kasvatustaitoja sekä mahdollisuuksia. Sen lisäksi laki velvoittaa toteuttamaan avohuollon tukitoimia yhteistyössä lasten ja vanhempien tai huoltajien kanssa. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Myös voimassa olevan päivähoitolain mukaan päivähoitoon tehtävänä on tukea vanhempia heidän kasvatustyössään sekä edistää lapsen tasapainoista persoonallisuuden kehitystä yhteistyössä vanhempien kanssa. (Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36). Lastensuojelu ja päivähoito toimivat siis olennaisena osana suomalaisten lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemista.

Lastensuojelun asiakkuuden taustalta löytyy aina lapsen hyvinvoinnista tai perheen tilanteesta herännyt huoli. Huoli voi herätä perheen sisällä, päivähoitossa tai vaikka lapsen ja perheen lähipiirissä. Niin vanhemman kuin lapsen puheet ja käyttäytyminen saattavat herättää kysymyksiä perheen tilanteesta. Lapsi voi esimerkiksi päivähoitossa kertoa sellaisia perheen sisällä tapahtuvia asioita, jotka selvästi kuulostavat huolestuttavilta tai hänessä voi olla ulkoisia merkkejä laiminlyönnistä. Myös vanhempi voi omalla käytöksellään osoittaa, ettei perheessä kaikki ole ihan kohdallaan. Hän voi esimerkiksi saapua hakemaan lasta hoidosta selvästi päihtyneenä tai sekavassa mielentilassa. (Lastensuojeluilmoitus, viitattu: 23.3.2015.)

Vaikka tämän päivän suomalaisista lapsista ja lapsiperheistä enemmistö voi hyvin, iso osa kamppailee mitä moninaisimpien ongelmien ja vaikeuksien kanssa. Mitä nämä ongelmat sitten ovat ja mistä ne johtuvat, siihen ei voida yksiselitteistä syytä antaa, mutta erilaisten hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden osuutta voidaan toki pohtia. Lisääntyneiden hyvinvointierojen taustalta löytyy monia tekijöitä. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat, suurentuneet tuloerot, työttömyyden lisääntyminen sekä perheiden taloudelliset ongelmat. Muita syitä ovat vanhempien uupumus sekä työn, perheen ja lasten kasvatuksen yhteensovittaminen. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 13.)

Toimeentulon vaikeudet koetaan erityisesti yksinhuoltajaperheiden sekä monilapsisten perheiden riesaksi. Taloudelliset vaikeudet tuottavat vanhemmille

murheita ja näin ollen kuormittavat perheen arkea sekä vanhempien jaksamista. Vanhempien jaksamattomuus onkin yksi yleisimmistä syistä lastensuojeluasiakkuuden piiriin päätymiselle. (mts. 13.)

Toimeentulovaikkeudet tuovat haastetta sekä parisuhteeseen että vanhemmuuteen ja sitä kautta myös lapsen hyvinvointiin. Taskisen (2010) mukaan taloudellisten ongelmien aiheuttama stressi voi vähentää vanhempien kykyä huolehtia lapsesta, mutta yhteys lastensuojeluun ei kuitenkaan ole lineaarinen. Perheen taloudelliset ongelmat tai köyhyys eivät siis tarkoita sitä, että perhe olisi, tai joutuisi lastensuojelun asiakkaaksi. Hyvä taloudellinen toimeentulo ei myöskään takaa hyvinvointia tai estä perheen tulemista lastensuojelun asiakkaaksi. Tarve lastensuojelulle kehittyy usein monien erilaisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta. (Taskinen 2010, 8.)

Yksi lapsiperheiden köyhyyden selittävä elementti on työttömyys. Työttömyys ei tietenkään ole ainoa selittävä tekijä, mutta yksi tärkeimmistä. Köyhien lapsiperheiden toimeentulon riittämättömyyden syynä nähdään usein yhdistelmä, joka koostuu pätkätöistä, osa-aikaisuudesta sekä matalapalkkaisuudesta. Myös vanhempien koulutustason alhaisuudella on yhteys köyhiin perheisiin. (Taskinen 2010, 8.) Myös työn ja perheen yhteensovittaminen koetaan ongelmalliseksi perheen arjen sujuvuuden kannalta. Sekä perhe että työelämä vaativat henkistä ja fyysistä jaksamista. Vuorotyö ja työaikojen yllättävät muutokset vievät yhteistä aikaa perheeltä ja vanhemmat kokevatkin viettävänsä liian vähän aikaa lastensa kanssa. Tämä aiheuttaa vanhemmille paineita sekä syyllisyyden tunnetta. Jatkuva kiire ja ajankäytölliset ongelmat tuovat myös hankaluuksia parisuhteeseen. Työn ja perheen yhteensovittaminen tuo paljon murhetta perheen arkeen ja sitä kautta vaikuttaa vanhemman jaksamiseen sekä lapsen hyvinvointiin. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 16-17.)

Myös päihde- ja mielenterveysongelmat ovat yhteydessä lastensuojelun tarpeen kanssa. Vanhemman tai vanhempien päihteiden väärinkäyttö sekä mielenterveysongelmat ovat todella yleisiä syitä lastensuojelun asiakkuudelle. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 184-185.) Päihteiden käyttö voi olla mielenterveyden häiriöiden syy tai seuraus, mutta ne eivät automaattisesti kulje käsi kädessä. Miksi vanhempi sitten sairastuu mielenterveyden häiriöön tai alkaa väärin

käyttää päihteitä, sille ei ole yksiselitteistä syytä, vaan se voi olla monien eri tekijöiden, kuten perimän, ympäristön, kulttuurin sekä elämäntapahtumien ja psykososiaalisten tekijöiden summa. Lisäksi lapsella itsellään voi ilmetä mielenterveyden häiriöitä, mikä voi toimia käynnistävänä tekijänä lastensuojelun asiakkuuteen. Myös varhaislapsuudessa tapahtunut kaltoinkohtelu sekä erilaiset lasta kuormittavat tekijät, nähdään yhteydessä esimerkiksi riskiin sairastua vakavaan masennukseen jossain elämänvaiheessa. (Hämäläinen & Kangas 2010, 302.)

5 PÄIVÄHOITO AVOHUOLLON TUKITOIMENA

Suurin osa suomalaisista alle kouluikäisistä lapsista kuuluu päivähoidon piiriin. Vuonna 2010 Suomessa oli 223 000 päivähoitolasta eli kaikkiaan 62 prosenttia 1-6-vuotiaista suomalaisista lapsista. (Kuoppala & Säkkinen 2011, 1. Viitattu: 4.4.2015.) Päivähoito on osa suomalaisen yhteiskunnan peruspalveluja ja se koskettaa jossain vaiheessa lähes kaikkia perheitä, joissa on pieniä lapsia. Päivähoidon avulla voidaan helposti saada apua myös sellaisiin perheisiin, joissa tarvitaan erityistä tukea. Tästä syystä se voidaan nähdä myös merkittävänä osana ehkäisevää lastensuojelua. (Keskinen & Virjonen 2004, 8.) Päivähoito on myös yksi lastensuojelun avohuollon tukitoimista ja tässä kappaleessa käsittelen aihetta kyseisen tukimuodon prosessin etenemisen kautta. Kerron myös yleisesti päivähoidosta sekä päivähoidon ja lastensuojelun välisestä historiasta. Käsittelen myös lapsen sekä perheen roolia tukimuodon aikana.

5.1 Lastensuojelun ja päivähoidon historiaa

Jo vuonna 1763 vahvistetussa hospitaali- ja lastenkotiasetuksessa on havaittavissa ajatuksia, jotka ovat kulkeutuneet tämän päivän lastensuojeluun. Jo tuolloin laki korosti kotona tapahtuvan hoidon tukemista, joka siis tänäkin päivänä näkyy lastensuojelun avohuollon tukitoimina. (Törmälä 2010, 12.) Myös 1900-luvun alkupuolella tapahtuneen lastentarhatoiminnan kehityksen taustalla oli ajatus siitä, että lastentarhatoiminnalla autettaisiin koteja sekä lastenkasvatuksessa että hoidossa. Erityisesti lastentarhaa pidettiin hyödyllisenä eronneiden vanhempien lapsille, köyhien perheiden lapsille, suurperheiden- sekä yksilapsisten perheiden lapsille ja perheille jotka eivät syystä tai toisesta kyenneet täyttämään kasvatustehtäväänsä. Toisaalta lastentarhojen ajatuksena oli sosiaalisen toiminnan lisäksi kasvattaa lasta suunnitelmallisesti. (Toikko 2005, 126.) Voisi siis todeta, että perusperiaatteet lastensuojelun sekä päiväkotien toiminnassa ovat tänäkin päivänä edelleen samat: niiden päätehtäviä ovat lapsen kehitys- ja kasvuolojen turvaaminen, sekä perheen tukeminen.

Kodin ohella lapsuusiän toinen tärkeä kasvuympäristö on varhaiskasvatuspalvelut eli esimerkiksi päivähoito. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista, kasvatuksellista yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta, joka sijoittuu lapsen eri elämänpiireihin. Varhaiskasvatus palvelut muodostuvat päivähoidosta, esiopetuksesta sekä muusta toiminnasta kuten avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta, joita kunta tai yksityinen taho järjestävät. (Varhaiskasvatus ja päivähoito, viitattu: 26.2.2015[.]) Päivähoidon tavoitteena on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään sekä yhdessä perheen kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. (Mahkonen 2013, 38.) Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi päivähoidon perustehtäviin kuuluu verkostotyö muiden ammattilaisten kanssa. (Koivunen 2009, 11.)

Päivähoito toimii merkittävänä osana ehkäisevää lastensuojelua ja on myös yksi lastensuojelun avohuollon tukitoimista. Sen lisäksi, että lapsella on subjektiivinen oikeus päivähoidon, hänellä on oikeus saada päivähoitoa avohuollon tukitoimena erityisistä sosiaalisista tai kasvatuksellisista syistä. Usein taustalta löytyy monia eri syitä aina vanhemman väsymyksestä lapsen arjen virikkeettömyyteen. Lapsella voi olla ongelmia sosiaalisissa suhteissa, käyttäytymisessä, tunne-elämässä, kehityksessä tai perushoidossa. Myös vanhemman päihde- ja mielenterveysongelmat sekä erilaiset kriisit perheessä voivat johtaa lapsen sijoittamiseen päivähoidon. (Kivimäki 2009, 79. Viitattu: 5.4.2015.)

5.2 Tukimuodon prosessin eteneminen

Avohuollon tukitoimena järjestettävä päivähoito on yksi lastensuojelun lievimpiä muotoja. Avohuollon tukitoimet perustuvat vapaaehtoisuuteen ja niiden tarkoituksena on tukea vanhempia sekä auttaa lasta tämän tilanteessa. Jokainen tapaus on yksilöllinen ja prosessi etenee tilanteen mukaan. (Kainulainen 2007, 49. Viitattu: 23.3.2015.)

Päivähoidon avohuollon tukitoimena päädytään silloin, kun se katsotaan lapselle ja perheelle sopivimmaksi tukimuodoksi. Päivähoito tarjoaa lapselle virikkeitä, säännöllisen päivärytmin sisältäen ruokailutilanteet, ulkoilut ja päiväunet, sosiaalisia suhteita sekä muuta lapsen kasvun ja kehityksen kannalta oleellisia toimintoja.

Tällöin tarve päivähoidolle on lapsen tarpeista lähtevää. Toisaalta päivähoito voi myös auttaa vanhempien jaksamisessa, jolloin tarve lähtee vanhemmasta itsestään. Kainulaisen (2007) mukaan yleisimpiä syitä tukimuodon toteutumisen taustalla ovat vanhempien kyvyttömyys kasvattaa lapsia sekä erilaiset päihde- ja mielenterveysongelmat. (mts. 48-50. Viitattu: 23.3.2015.)

Huoli perheen ja lapsen tilanteesta on noussut, lastensuojeluilmoitus on tehty sekä lastensuojelun tarve arvioitu ja he ovat tulleet lastensuojelun asiakkaisiksi syystä tai toisesta. Perheen tilannetta arvioidaan ja vaihtoehtoista keskustellaan perheen kanssa. Ehdotus päivähoidosta voi tulla lastensuojelun työntekijältä, perhetyöntekijältä tai jopa vanhemmilta itseltään. Usein varsinainen prosessi käynnistyy lastensuojelun työntekijän yhteydenotolla päiväkotiin. (mts. 49. Viitattu: 23.3.2015.)

Kun päätös lapsen päivähoidosta avohuollon tukitoimena on tehty, seuraavaksi aletaan etsiä lapselle sopivaa hoitopaikkaa. Sopivan päiväkodin valikoitumiseen vaikuttaa muun muassa päiväkodin sekä sitä ympäröivien muiden palvelujen sijainti. Myös lapsen erikoistarpeet otetaan hoitopaikan valinnassa huomioon, jotta perheen tukeminen sekä tukitoimen onnistuminen toteutuisivat mahdollisimman hyvin. (mts. 50. Viitattu: 23.3.2015.)

Kainulaisen (2007) mukaan sopivan päivähoitopaikan löydyttyä ja lapsen aloittaessa päivähoidon, lastensuojelun työntekijä, vanhemmat sekä päiväkodin työntekijät tapaavat yhteistyöpalaverin merkeissä. Palaverin tarkoituksena on suunnitella tehtävää yhteistyötä, pohtia jokaisen osapuolen toiveita ja tavoitteita sekä luoda yhteistyölle pelisäännöt. Yhteistyötä ja tukitoimen toimivuutta arvioidaan tasaisin väliajoin. Tukitoimen jatkamisesta sekä päättämisestä tehdään aina päätös yksilöllisesti sekä tilanteen mukaan. (mts. 50. Viitattu: 23.3.2015.)

Lapsi voi myös jo olla päivähoidossa tukimuodon alkaessa. Päivähoidon työntekijä voi nähdä esimerkiksi lapsen käytöksessä jotain huolestuttavaa, minkä jälkeen hän jakaa huolensa muiden päivähoidon työntekijöiden kanssa. Tämän jälkeen voidaan konsultoida lastensuojelun työntekijää, jonka kanssa yhdessä pohditaan olisiko lastensuojeluilmoituksen tekemiselle tarvetta. Päiväkoti voi myös tehdä lastensuojeluilmoituksen omatoimisesti. Jos päädytään siihen, että lastensuojelun

asiakkuus alkaa ja päivähoito muuttuu avohuollon tukitoimeksi, ei lapsen hoito kuitenkaan käytännössä muutu radikaalisti, sillä päivähoito on jo sellaisenaankin ehkäisevää lastensuojelua. Kun huolet ja ongelmakohdat lapsen elämänpiirissä tunnistetaan, pystytään päivähoidon avulla pureutumaan niihin paremmin. Lapsen päivähoitopaikka ei yleensä vaihdu, jos nykyinen paikka pystyy tarjoamaan lapselle sen, mihin tukitoimella pyritään. (mts.48-49. Viitattu: 23.3.2015.)

Usein päiväkodin henkilökunta kokee lastensuojeluilmoituksen tekemisen ongelmalliseksi, sillä heidän on vaikea arvioida mihin raja vedetään ja onko ilmoituksen tekemistä venytetty liian pitkään. Ennen ilmoituksen tekemistä tilannetta ja huolta lapsesta voidaan yrittää kartoittaa vanhempien kanssa, mutta jos tämä ei onnistu otetaan yhteyttä lastensuojeluun. Kun ilmoitus on tehty, huoli perheen tilanteesta on jaettu lastensuojelulle ja heidän tehtävänä on selvittää asiaa tarkemmin. Myös perheen vanhemmat saavat tiedon lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. (mts. 49. Viitattu: 23.3.2015.)

5.3 Lapsen ja perheen tukeminen sekä huomioiminen

Lapsen ja koko perheen osallistaminen, tukeminen sekä kokonaisvaltainen huomioiminen tukimuodon prosessin aikana on erittäin tärkeää. Lapsen erityiset tarpeet tulee huomioida ja vanhempia kannustaa mukaan avoimeen yhteistyöhön. Sen lisäksi heidän toiveensa ja tavoitteensa tulee kirjata asiakassuunnitelmaan. (Avohuollon asiakassuunnitelma, viitattu: 4.4.2015.) Koko perheen nykyisen tilanteen lisäksi, tulee huomioida perheen aikaisempi tilanne ja se, mitä tulevaisuudelta toivotaan. Myös sillä on merkitystä, onko tarve tukimuodolle lähtöisin lapsesta vai vanhemmista. Jotta päivähoidon tehtävät vanhemmuuden tukemisessa sekä lapsen tasapainoisen ja turvallisen kasvun ja kehityksen turvaamisen osalta täyttyvät, tulee perhe ottaa huomioon kokonaisuutena. Perhe on siis yksikkö, jonka jokaisen jäsenen hyvinvointiin vaikuttavat monet eri tekijät. (Vanhempien ja huoltajien tukeminen, viitattu: 4.4.2015.)

Kasvatuskumppanuus on yksi vanhemmuuden tukemisen muoto päivähoidossa. Kasvatuskumppanuudessa päivähoidon työntekijät tekevät yhteistyötä yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa. Toiminnalla on tavoitteet, jotka on

yhdessä luotu lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi ja joita sekä päivähoidon henkilökunta että vanhemmat sitoutuvat noudattamaan. Tarkoituksena on myös osallistaa vanhempia lastensa asioita koskien. Kasvatuskumppanuudessa vanhempien lasta koskevat tiedot yhdistetään päivähoidon ammattilaisten tiedon ja kokemuksien kanssa. (Keskinen & Virjonen 2004, 80-81.)

Päivähoito avohuollon tukitoimena mahdollistaa myös monet muut tavat tukea perheen hyvinvointia. Päivähoidossa lapsella on perushoidon, virikkeiden ja sosiaalisten kontaktien lisäksi mahdollisuus saada erityislastentarhanopettajan tai vaikkapa toimintaterapeutin palveluja säännöllisesti. Vanhempi puolestaan voidaan ohjata muiden erilaisten palvelujen piiriin; lapsen ollessa päivällä hoidossa vanhempi voi asioida tarpeen mukaan esimerkiksi kuntouttavassa työtoiminnassa, työvoimatoimistossa tai mielenterveystoimistossa itsenäisesti tai vaikka perhetyöntekijän avustuksella. Perhettä ei siis nähdä enää niinkään pelkästään tehtävän muutostyön kohteena vaan prosessin yhteistyökumppanina. (mts. 19.)

6 LASTENSUOJELUN JA PÄIVÄHOIDON VÄLINEN YHTEISTYÖ

Tukimuodon alkaessa lastensuojelu ja päivähoito tekevät yleensä yhteistyösuunnitelman. Suunnitelmaan kirjataan esimerkiksi yhteistyötahot, yhteistyön tavoitteet sekä keinot joilla tavoitteisiin pyritään. Myös jokaisen yhteistyössä mukana olevan rooli pyritään kirjaamaan suunnitelmaan. Päivähoito avohuollon tukitoimena on prosessi, jossa voi olla mukana monia eri asiantuntijatahoja, lapsen ja perheen tuen tarpeesta riippuen. Yhteistyötä ei välttämättä käydä ainoastaan lastensuojelun, perheen ja päivähoidon välillä, vaan mukana voi olla esimerkiksi erityislastentarhanopettaja tai vaikkapa toimintaterapeutti. Jotta lapsen ja perheen tukeminen onnistuisi parhaalla mahdollisella tavalla, tulee yhteistyön myös olla dialogista, tavoitteellista sekä suunnitelmallista. (Kainulainen 2007, 54.)

6.1 Yhteistyökäytäntöjä sekä roolit prosessissa

Lastensuojelun ja päivähoidon välinen yhteistyö voi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi yhteistyötapaamisia ja konsultointia sekä muuta yhteydenpitoa, joka tapahtuu usein puhelujen sekä sähköpostiviestien välityksellä. Myös yhteistyösuunnitelman, puoltolausuntojen sekä lastensuojeluilmoitusten tekeminen nähdään yhteistyönä. (Airaksinen & Filppula 2011, 28. Viitattu: 4.4.2015.) Yhteistyön onnistumista edistää avoimuus sekä yhteistyötahon tunteminen. Se, että yhteistyötahot tuntevat toisensa, voi madaltaa yhteydenoton kynnystä sekä avoimen ilmapiirin syntyä. (Järviluoto & Mäkinen 2009, 55. Viitattu: 4.4.2015.)

Prosessin alussa päivähoidon henkilökunta voi konsultoida lastensuojelun työntekijää kun huoli lapsen tilanteesta on herännyt. Päivähoidon työntekijä voi olla epävarma siitä, milloin ja miten lastensuojeluilmoitus tehdään. Lastensuojelu siis selvittää perheen tilannetta sekä tarvittaessa neuvoa päivähoitoa miten toimia. Lastensuojelun roolin kuuluu myös yhdessä perheen kanssa miettiä heidän tarpeisiinsa sopivaa ratkaisua sekä ohjata perhe tarvittaessa muiden tukimuotojen piiriin. Lastensuojelun tehtäviin kuuluu myös etsiä tai ainakin avustaa sopivan päivähoitopaikan löytämisessä. Lastensuojelun työntekijän on omalta osaltaan

huolehdittava prosessin etenemisestä sekä asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. (Kainulainen 2007, 51. Viitattu: 23.3.2015.)

Päivähoidon henkilökunta viettää ison osan päivästä lasten kanssa, joten heidän roolinsa prosessissa on yksi keskeisimmistä. Henkilökunta oppii tuntemaan hoitolapset hyvin ja näin ollen he havaitsevat erilaisia asioita lasten käytöksestä. Henkilökunta on myös joka päivä tekemisissä lasten vanhempien kanssa, mikä auttaa seuraamaan lapsen ja perheen tilannetta paremmin ja näin ollen mahdollistaa perusteellisemman tukemisen. Myös päivähoiton työntekijöiden perustehtävät eli kasvatustyö ja perushoito ovat itsessään lastensuojelua. (mts. 52. Viitattu: 23.3.2015.)

6.2 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisuudesta voidaan puhua silloin, kun asiantuntijat kokoontuvat yhteen käymään avointa vuoropuhelua yhteisten tavoitteiden ja päämäärien saavuttamiseksi (Kivelä & Veistola 2014, 8. Viitattu: 20.3.2015).

Perheen ja lapsen monimuotoisten ongelmien kohtaaminen sekä selvittäminen vaatii usein monien eri ammattilaisten tavoitteellista yhteistyötä eli moniammatillisuutta. Moniammatillisen yhteistyön lähtökohtana on asiakaslähtöisyys ja asiakkaan huomioiminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (mts. 8. Viitattu: 20.3.2015.)

Moniammatillisessa yhteistyössä eri alojen ammattilaiset kokoontuvat yhteen jakamaan omaa tietouttaan ja osaamistaan, sekä luomaan yhteistyöverkostoja. Sen ideana on, että he voisivat yhdessä löytää ratkaisuja sekä uusia toimintamalleja. (Huhtanen 2004, 85.) Päivähoitoa avohuollon tukitoimena järjestettäessä, prosessissa voi olla mukana moniammatillinen ryhmä, joka koostuu esimerkiksi lastensuojelun työntekijästä, päivähoiton henkilökunnasta, erityislastentarhanopettajasta, toimintaterapeutista ja psykologista.

Moniammatillisessa yhteistyössä on tärkeää työryhmän avoimuus ja luottamus sekä keskinäinen arvostus. Kyseiset seikat vaikuttavat merkittävästi prosessin onnistumiseen. Kaikkia kunnioittava ja tasa-arvoinen päätöksentekojärjestelmä

helpottaa prosessin etenemistä. Kun jokainen tietää tehtävänsä ja sitoutuu siihen, on ryhmällä hyvät edellytykset löytää keinoja asiakkaan ongelmien ratkaisemiseen. (mts. 85-86.)

Moniammatillinen työryhmä voi kohdata myös haasteita. Usein ryhmän sisäinen heikko vuorovaikutus sekä ponneton yhteistyö, nähdään moniammatillisen työskentelyn ongelmina. Jos ryhmäläiset eivät tunne toistensa aloja kovin hyvin, on vuorovaikutuskin usein köyhää. Myös ryhmän ilmapiiri voi vaikuttaa yhteistyön sujuvuuteen, joko negatiivisesti tai positiivisesti. Kun ryhmässä vallitsee luottamuksen ilmapiiri, on jäsenten helpompi tuoda omat näkemyksensä esiin, ja näin ollen yhteistyökin sujuu paremmin. (Kontio 2010, 9. Viitattu: 21.3.2015.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Opinnäytetyön vaiheet

Tutkin opinnäytetyössäni päivähoitoa avohuollon tukitoimena lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden sekä perhetyöntekijöiden kokemusten kautta. Aiheen valintaan vaikuttivat oma kiinnostukseni sekä päivähoitoa että lastensuojelua kohtaan, joten halusin työssäni yhdistää nämä kaksi teemaa. Olen käynyt kehitysvaiheet- ja kasvuolot lapsuusiässä-sektorin ja tehnyt useamman harjoittelun sekä lyhyempiä sijaisuuksia päiväkodissa. Myös tällä hetkellä työskentelen päiväkodissa. Eri sosiaalialan sektorien rajapinnat ovat hyvin häilyviä. Olen sekä harjoitteluissa että työssäni päivähoidossa kohdannut lapsia ja perheitä, jotka ovat lastensuojelun asiakkaita. Siksi aihe on mielestäni ajankohtainen ja tärkeä. Aihetta on myös tutkittu suhteellisen vähän ja suurin osa tutkimuksista kohdistuu päivähoidon henkilökunnan kokemuksiin ja näkemyksiin aiheesta, joten haluan opinnäytetyöni kautta tuoda myös lastensuojelun näkemykset esiin.

Lähdin etsimään tutkimukseeni haastateltavia sähköpostin välityksellä. Lähetin viestin seitsemän eri kunnan sosiaalityöntekijöille ja perhetyöntekijöille ja selitin mistä opinnäytetyössäni on kysymys. Yhteydenottojen perusteella oletin saavani ainakin seitsemän haastattelua kuudesta eri kunnasta, mutta lopulta tutkimuslupan sain neljään kuntaan ja haastatteluja kertyi yhteensä neljä. Kolme haastattelusta oli yksilöhaastatteluita ja yksi ryhmähaastattelu, johon osallistui viisi lastensuojelun työntekijää. Haastattelut olivat kestoltaan 20 minuutista 40 minuuttiin. Viides haastateltava ei lopulta vahvistanutkaan haastattelun ajankohtaan sovittuun päivään mennessä, joten se jäi kokonaan tekemättä.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan aineiston keruu oli tarkoitus tehdä marras-joulukuun 2014 aikana, mutta haastateltavien löytyminen sekä tutkimuslupaprosessit kestivät odotettua kauemmin, joten ne siirtyivät tammi-helmikuulle 2015. Haastateltaville lähetin haastattelun rungon etukäteen, jotta he pystyivät jo ennakoon pohtimaan haastattelussa läpi käytäviä teemoja. Kerroin myös nauhoittavani ja litteroivani haastattelut ja, etteivät haastateltavien nimet tai

haastattelupaikkakunnat tule työssäni esiin. Kukaan haastateltavista ei kieltäytynyt haastattelun nauhoittamisesta.

7.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni päivähoidosta avohuollon tukitoimena on kvalitatiivinen eli laadullinen ja aineistonkeruu menetelmänä olen käyttänyt teemahaastattelua sekä ryhmähaastattelua. Mielestäni kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on sopivin minun työtäni ajatellen sillä tarkoitukseni on kertoa aiheesta haastateltavien kokemusten kautta. Laadullisessa tutkimuksessa tulokset ovat yleensä kuvailevia ja ymmärtäviä sekä tulkitsevia eikä niitä voi esittää määrällisesti.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa painottuu ihmisten havainnointikyky ja ymmärrys (Stake 2010, 11). Laadullinen tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa tutkimuskohteen laatua, ominaisuutta sekä merkitystä kokonaisvaltaisesti. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tietoa kerätään todellisissa tilanteissa tarkoituksen mukaisesti valitulta joukolta. Laadullista tutkimusta toteutettaessa tutkija voi käyttää aineiston keruussa lisäksi lomakkeita ja testejä, esimerkiksi teemahaastattelun, ryhmähaastattelun ja aineiston erilaisten analyysien apuna. Laadullisen tutkimuksen tekijän täytyy ottaa huomioon, että tutkimuksen tulee olla joustava ja sitä täytyy voida muokata prosessin edetessä, sillä etukäteen ei voida tietää millaisia asioita aineistosta löytyy. Myös tutkijan omat arvot ja ymmärrys tutkittavasta asiasta vaikuttavat tutkimukseen, mikä tekee jokaisesta laadullisesta tutkimuksesta ainutlaatuisen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Hirsjärven ym. (2009, 164) mukaan tutkimus perustuu tutkijan havainnointiin sekä kommunikointiin tutkittavien kanssa ja tutkijan tavoitteena onkin tuoda tutkittavien ääni kuuluviin. Lisäksi laadullista tutkimusta käytetään silloin, kun tarkoituksena on kuvata elämää tutkittavien kokemana.

Käytin tutkimukseni tiedonkeruumenetelmänä teemahaastattelua sekä ryhmähaastattelua. Havainnoinnin ja erilaisten analyysien lisäksi teemahaastattelu on yksi laadullisen tutkimuksen aineiston keräämisessä käytettävä menetelmä.

Teemahaastattelua käytetään useiden eri tieteenalojen tutkimuksissa ja sillä tuotetaan kokemukseen pohjautuvaa tietoa. (mts. 149.)

Teemahaastattelu on menetelmänä keskustelunomainen, mikä saa haastateltavat suhtautumaan haastatteluun positiivisesti ja näin ollen kertomaan vaikeistakin asioista helpommin sekä syvällisemmin. (Hirsjärvi 1991, 8.) Haastattelutilanteessa läpikäytävät teemat on mietitty huolellisesti etukäteen, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa tai järjestystä. Se on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Tarkoitus on, että haastateltava saa itse mahdollisimman vapaasti kertoa kokemuksensa asioista, mutta kuitenkin teemoissa pysyen. Useimmissa teemahaastatteluissa ei ole väliä missä järjestyksessä teemat käydään läpi, kunhan asia ei karkaa täysin keskusteltavien teemojen ulkopuolelle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, viitattu: 18.3.2015.)

Ryhmähaastattelua voidaan käyttää yksilöhaastattelujen ohessa. Ryhmähaastattelussa haastatellaan useampaa ihmistä yhtä aikaa, mikä tekeekin ryhmähaastattelusta erityisen tehokkaan tiedonkeruun muodon. Kun haastattelutilanteessa on useampi haastateltava, he voivat tukeutua toistensa muistiin ja usein myös saavat rohkeutta puhua asioista avoimemmin, kun tilanteessa on useita osallistujia. Ryhmähaastattelun etuihin kuuluu myös väärinymmärryksien huomaaminen ja niiden oikaiseminen. (Hirsjärvi ym. 2009, 210-211.) Ryhmähaastattelussa vaarana voi olla se, että joku keskusteluun osallistuvista ottaa dominoivan roolin eli alkaa johtaa keskustelua. Vastaavasti joku osallistuja voi jäädä keskustelusta helposti syrjään.

7.3 Aineiston keruu ja analysointi

Keräsin tutkimuksen aineiston teemahaastatteluilla. Ennen haastatteluita tutustuin aiheeseen mahdollisimman tarkasti. Luin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, artikkeleita sekä tutustuin aiheesta jo tehtyihin tutkimuksiin. Seuraavaksi aloin miettiä haastattelurunkoa valitsemieni teemojen pohjalta. Teemani ovat tutkimuodon prosessi, lastensuojelun ja päivähoidon välinen yhteistyö sekä lapsen ja perheen tukeminen. Haastattelurungot lähetin haastateltaville etukäteen, jotta he voisivat jo valmiiksi miettiä aihetta.

Ensimmäiset kaksi yksilöhaastattelua tein tammikuun 2015 aikana ja yhden yksilöhaastattelun sekä ryhmähaastattelun helmikuussa 2015. Ryhmähaastattelussa kokoonnuimme osallistujien kanssa neuvotteluhuoneeseen, mutta muut haastattelut teimme haastateltavien toimistoissa. Haastattelutilanteet olivat pääsääntöisesti rauhallisia ja yksilöhaastatteluissa haastattelulle varattua aikaa jäi jopa vähän yli. Ryhmähaastattelussa kahden haastateltavan puhelin soi kesken haastattelun ja kaksi työntekijää joutuivat muiden kiireiden takia lähtemään haastattelusta aikaisemmin, mutta en kokenut kyseisten keskeytyksien häiritsevän haastattelua.

Nauhoitin jokaisen haastattelun sekä nauhurilla että omalla puhelimellani. Tällä tavalla halusin varmistaa, että edes toinen haastattelu olisi tullut nauhalle siinä tapauksessa, että esimerkiksi nauhuri ei olisikaan jostain syystä toiminut, tai äänenlaatu ei olisikaan ollut tarpeeksi hyvä. Jokaisen haastattelun jälkeen siirsin materiaalit tietokoneelle ja litteroin nauhoitteet mahdollisimman nopeasti, jotta haastattelutilanteet olisivat vielä mahdollisimman tuoreessa muistissa. Litteroinnilla tarkoitetaan puhutun tekstin sanasta sanaan puhtaaksikirjoittamista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, viitattu: 4.4.2015). Haastattelutilanteeseen myöhemmin palaaminen helpottuu huomattavasti, kun materiaali on litteroitu. Opinnäytetyöprosessin jälkeen litteroinnit on tuhottava.

Koin nauhoitusten litteroinnin melko työlääksi. Vaikka haastattelut kestivätkin vain 20 minuutista 40 minuuttiin ja niiden äänenlaatu oli pääsääntöisesti hyvä, litterointi oli todella aikaa vievää. Litteroitua tekstiä kertyi yhteensä 42 tekstisivua. Yksilöhaastattelujen litteroinnissa haastavinta oli erilaisten murteiden ymmärtäminen sekä haastateltavien puheen nopeus ja äänen voimakkuus. Ryhmähaastattelun litteroinnissa haastavinta oli muistaa, kuka milloinkin puhui. Myös kohdat, joissa useampi haastateltava puhui päällekkäin, tuotti erityistä hankaluutta.

Litteroinnin jälkeen tulostin aineiston paperille ja aloin käydä sitä läpi teemoitellen, eli etsin aineistosta eriäväisyyksiä sekä yhtäläisyyksiä haastattelua ohjaavien teemojen mukaan ja alleviivasin ne tekstistä värikynien avulla. Teemoittelu on sujuva tapa edetä teemahaastatteluaineiston analysoimisessa. Koska haastatteluissa on keskusteltu tietyistä asioista teemat löytyvät yleensä jokaisesta

haastattelusta. Niiden määrä, ja se miten ne haastatteluissa esiintyvät, kuitenkin vaihtelevat usein. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, viitattu: 4.4.2015.) Valitsin tutkimustuloksiani havainnollistamaan katkelmia haastatteluista. Valitsin sellaisia katkelmia, jotka mielestäni kuvaavat saatuja tuloksia mahdollisimman hyvin, mutta jotka myös antaisivat hyviä esimerkkejä haastateltavien kokemuksista. Yritin koota aineistoni niin, että vastaisin tutkimuskysymykseeni mahdollisimman hyvin. Tutkimuksen aineiston koonnissa käytin omaa päättelykykyäni, jotta haastatteluista löytyisi juuri ne pääkohdat, joita on ollut tarkoituskin tutkia. Mayringin (2000, viitattu: 14.4.2015) mukaan aineisto jaetaan kategorioihin eli teemoihin, jotta siitä löydetäisiin mahdollisimman paljon vastauksia tutkimuskysymyksiin.

7.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta ohjailevat erilaiset oikeat käytännöt ja eettiset kysymykset, jotka tutkijan on otettava huomioon koko tutkimusprosessin aikana. Yleisesti hyväksytyt tutkimuseettiset periaatteet kytkeytyvät tiedon hankintaan ja julkistamiseen. Eettisesti hyvä tutkimus on sellainen, joka noudattaa hyviä eettisiä käytäntöjä. Suomessa on erillisiä julkisia organisaatioita, joiden velvollisuutena on tutkimushankkeiden asianmukaisuuden sekä eettisyyden ohjaaminen ja valvonta. Jo aiheen valintavaiheessa tutkijan tulee ottaa huomioon monia eettisiä kysymyksiä; kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. (Hirsjärvi ym. 2009, 23-24.)

Erityisesti tiedonhankintatavat ja koejärjestelyt saattavat aiheuttaa tutkijalle eettisiä pulmia. Tutkimuksen lähtökohtana pidetään ihmisarvon kunnioittamista, joka tarkoittaa tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta. Ihmisille annetaan siis oikeus päättää siitä, ovatko he halukkaita osallistumaan tutkimukseen. Lisäksi täytyy kartoittaa minkälaista tietoa annetaan ja minkälaisia riskejä tutkimukseen osallistumiseen liittyy. (mts. 25.)

Pyrin noudattamaan hyviä eettisiä periaatteita koko oppinäytetyön prosessin ajan. Hankin jokaiseen tutkimuksessa mukana olevaan kuntaan tutkimusluvan. Sen lisäksi tiedustelin kyseisten kuntien lastensuojelun työntekijöiden halukkuutta osallistua tutkimukseeni. Kerroin alusta asti hyvin avoimesti, mistä työssäni on

kysymys ja kuinka tulen aineistoni keräämään. Korostin jo tutkimuslupaa hakiessani, että työstäni ei tule ilmi missä kunnissa haastattelut on tehty ja, että en myöskään paljasta haastateltavieni nimiä. Lähetin myös haastattelurungon haastateltaville aina ennen haastattelua.

Kaksi haastateltavistani suostui haastatteluun melko nopeasti. Muutama haastateltavistani kuitenkin epäröi haastattelun antamista, sillä he pohtivat kokemuksensa riittävyyttä aiheesta. Kerroin kuitenkin, että kokemuksen määrällä ei sinänsä ole tutkimuksen kannalta merkitystä, joten he suostuivat lopulta haastatteluun. Yhdessä kunnassa toteutin ryhmähaastattelun yksilöhaastattelujen sijaan, sillä se oli nimenomaan haastateltavien toive. He kokivat, että aiheesta voisi saada enemmän irti ryhmähaastattelutilanteessa.

Kerroin haastateltaville nauhoittavani sekä litteroivani haastattelut, tutkimustulosten löytämiseksi. Kerroin myös käyttäväni tulososiossa haastateltavien kertomuksista sitaatteja, jotta tutkimustulosten havainnollistaminen olisi helpompaa. Nauhoitukset sekä litteroinnit tuhoataan opinnäytetyöprosessin päätteeksi, joten olen ottanut tutkimuksen eettisyyden huomioon myös siinä.

Kaikissa tutkimuksissa tulee ottaa huomioon tutkimuksen luotettavuus. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta, tutkijan on hyvä kertoa tutkimuksen toteuttamisesta mahdollisimman tarkasti ja rehellisesti. Tähän olen työssäni pyrkinyt. Luotettavuutta voidaan arvioida erilaisten mittaus- ja tutkimustapojen avulla. Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja se voidaan todeta monella tavalla. Jos siis esimerkiksi samaa asiaa tutkittaisiin kaksi kertaa, ja molemmissa tutkimuksissa päädyttäisiin samaan tulokseen, voidaan tulosta pitää luotettavana. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Tutkimuksessani kokemukset tutkimusaiheestani olivat melko samankaltaisia, joten tutkimusta voisi osittain pitää luotettavana. Toisaalta jokainen haastateltava kertoi vai omasta kokemuksestaan, ja ihmisethän kokevat asiat eri tavalla.

Myös haastattelutilanteet vaikuttivat varmasti tutkimuksen luotettavuuteen. Esimerkiksi ryhmähaastattelussa jokaisen haastateltavan ääni ei välttämättä pääse kuuluviin, sillä joku haastateltavista saattaa ottaa melko dominoivankin roolin keskustelun kulussa. Ryhmässä voi olla myös vaikea kertoa todellinen

mielipiteensä, tai päin vastoin. Toisaalta ryhmähaastattelussa haastateltavat voivat myös tukeutua paremmin toistensa muistin varaan, jolloin koetun tilanteen muistelu helpottuu ja sitä kautta vastaukset voivat olla totuudenmukaisempia.

Myös validius eli pätevyys kuuluu olennaisena osana tutkimuksen arviointiin. Tutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen kykyä mitata sitä, mitä tutkija on tutkimuksellaan halunnutkin mitata. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Halusin tutkimuksessani tuoda haastateltavieni kokemukset ja näkemykset esiin ja juuri sen takia valitsin laadullisen tutkimuksen, sekä teemahaastattelut. Koen, että laadullisella tutkimuksella sekä teemahaastattelujen avulla pystyn saamaan luotettavampia tuloksia aiheestani kuin määrällisellä tutkimuksella.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä kappaleessa käsittelen tutkimukseni tuloksia. Haastattelin yhteensä kahdeksaa lastensuojelun työntekijää, joista osa toimii sosiaalityöntekijöinä ja osa perhetyöntekijöinä. Kolme haastattelua olivat yksilöhaastatteluja ja yksi toteutui ryhmähaastatteluna, jossa oli yhteensä viisi osallistujaa. Kirjoitan haastattelun tuloksista teemoittain. Kolme pääteemaa ovat tutkimuksen prosessi, eri tahojen välinen yhteistyö ja perheen ja lapsen tukeminen. Teemojen lisäksi esittelen sellaisia tutkimuksessa esiin nousseita asioita, jotka haastateltavat kokevat haasteeksi tutkimuotoa toteutettaessa.

8.1 Tutkimuksen prosessi

Yleisimmin prosessi alkaa lastensuojelun työntekijöiden havaitsemasta tarpeesta. Se voi alkaa myös päiväkodin tai perheen omasta aloitteesta. Työntekijälle on herännyt huoli lapsen hyvinvoinnista ja perheen arjen sujumisesta. Tarve voi lähteä joko vanhemmasta tai lapsesta: vanhemmalla voi olla esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelmia, tai hänellä ei ole voimavaroja huolehtia lapsesta riittävän hyvin. Vanhemmat eivät myöskään välttämättä osaa huolehtia lapsen tarpeista tai kasvatuksesta. Jokaisessa haastattelussa nousivat esiin juuri vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat. Yksi haastateltavista mainitsee yleiseksi taustalla oleviksi ongelmiksi masennuksen ja kaksisuuntaisen mielialahäiriön. Eräässä haastattelusta mainitaan myös vanhemman mahdollinen heikkolahjaisuus. Yksi haastateltavista kuvailee mahdollista taustaa prosessin käynnistymiselle:

...vanhemman väsymys tai impulsiivisuus, että ei pysty vastaamaan siihen lapsen tarpeisiin. Tai sitten se on vaikka niin, et on kaks vanhempaa ja toinen on se vahavempi vanhempi, se pystyy paremmin hoitaa lapset. Ja sit se kotona oleva ei kykene niin sitte semmisiin tilanteisiin.

Lapsen kohdalla ollaan haastattelujen mukaan huolissaan kotiympäristön virikkeettömyydestä sekä päivärhythmin ja rutiinien puuttumisesta. Ruoka- ja unirytmien ovat olleet mahdollisesti puutteellisia kotona. Lapsi saa päiväkodissa myös ikäistään seuraa, kun ollaan huolissaan sosiaalisesta kehityksestä.

Sosiaalisiin suhteisiin apua, että jos lapsi on yksin äidin kans kahestaan kotona ja äiti on esimerkiksi hyvin masentunu ja et hän on täysin omissa maailmoissaan. Lapsi on ilman kontaktia sen päivän ajan käytännössä...

Haastatteluissa ilmenevät taustaongelmat ovat hyvin samankaltaisia. Syyt ovat kuitenkin aina loppujen lopuksi yksilö- tai perhekohtaisia. Taustojen selvittelyn jälkeen vanhemmille perustellaan, miksi päivähoidosta olisi lapselle ja perheelle hyötyä. Jos vanhemmat suostuvat päivähoidon käyttämiseen avohuollon tukitoimena, tehdään päätös ja vanhemmat hakevat lapselleen päivähoitopaikkaa lastensuojelun työntekijän avustuksella. Päivähoito on tukitoimena maksuton.

Päivähoito kirjataan aina asiakassuunnitelmaan. Sen lisäksi päivähoidon ja lastensuojelun välille voidaan tehdä yhteistyösuunnitelma. Suunnitelmiin mietitään tavoitteita, toiveita ja keinoja, joilla tavoitteisiin päästään. Haastattelujen mukaan asiakassuunnitelmaa arvioidaan useimmiten noin kolmen, neljän kuukauden välein. Yksi haastateltava ilmoittaa arvioinnin tapahtuvan noin puolen vuoden välein. Suunnitelma pitäisi tarkistaa vähintään kerran vuodessa. Päivähoidon tarvetta arvioitaessa päivähoidon henkilökunta on mukana. Suunnitellaan esimerkiksi, montako päivää viikosta lapsi käy päivähoidossa.

...on tää asiakassuunnitelma, niin toivotaan ainaki, että niihin asioihin tulee apua, mitä siinä asiakassuunnitelmas on sanottu tai pyyretty. Esimerkiks tietyt rajat, ja mitä nyt laps, jos on hyvin rajattomia lapsia, ruokailutavat, käytöstavat ja istuminen ja kuunteleminen. Että mitä siinä asiakassuunnitelmas on ja mitä varte se on sinne yleensä laitettu, että ne, ne niinku toteutus. Ne ois niinku tärkeitä.

Tilannetta seurataan säännöllisesti ja asiakassuunnitelmaan tehdään tarpeen mukaan muutoksia. Päiväkodin ja lastensuojelun työntekijät ovat yhteydessä vanhempien kanssa ja miettivät esimerkiksi toimiiko tukitoimi ja onko se tarpeellinen. Mikäli neuvotteluissa tultaisiin tulokseen, ettei päivähoitoa tukitoimena enää tarvita, se päätetään.

No me arvioidaan sitä päivähoitoa. Meil on asiakassuunnitelmat, tarkistellaan noin kolmen kuukauden välein, elikkä se aina siinä samalla arvioidaan, tarvitteeko sitä. Jos katotaan sitä, et se voidaan päättää, niin se päätös tehdään yhteisesti ja yhteisissä neuvotteluissa, että päätetään se.

8.2 Yhteistyö

Yhteistyötä tehdään prosessin aikana lastensuojelun henkilöstön, päiväkodin henkilökunnan sekä asiakasperheen välillä. Yhteistyötahoina mainitaan myös esimerkiksi neuvola, toimintaterapeutti, erityislastentarhanopettaja, sekä muut työryhmät. Työryhmissä voi olla mukana myös esimerkiksi seurakunnan työntekijöitä. Yhteistyö on tavoitteellista ja suunniteltaessa luodaan yhteiset pelisäännöt, ja määritellään tavoitteet työlle. Yhteydenpitoa tapahtuu myös suunnitelmien tarkastusten välisinä aikoina. Haastattelujen mukaan tämä tapahtuu esimerkiksi puhelimitse ja sähköpostitse. Yksi haastateltavista kuvaa päiväkodin ja lastensuojelun välistä yhteydenpitoa seuraavasti:

...ehkä pääasias puheluita tai sitte sähköpostiviestittelyä. Mutta tokikaan sähköpostit on tietenki siinä mielessä huonot, että ne ei oo tietosuojattu. Et sitte ei voida nimillä keskustella, mutta yleensä aina tiedetään kenestä puhutaan.

Eräässä haastattelussa todetaan, ettei yhteistyö suunnitelmapalaverien ulkopuolella kuitenkaan ole kovin aktiivista. Yhteyttä pidetään yleensä lähinnä yllättävissä tilanteissa. Haastateltava sanoo, että asiat jotka eivät ole akuutteja, voivat yleensä odottaa seuraavaan arviointipalaveriin saakka. Lastensuojelun henkilökunta tekee lapsen vanhempien kanssa tiivistä yhteistyötä päivähoitoa aloittaessa, esimerkiksi päivähoitohakemuksen täyttämisessä. Yhteistyö lastensuojelun ja vanhempien välillä painottuukin päivähoitoa edeltävään aikaan.

Ihan opastetaan sen hakemuksen tekemisessä. Ja jos on uus asukas täälä niin mennään yhdessä läpitte mitä niitä päivähoitopaikkoja on. Ja tää meidän viimenenkään ei tienny ees, että mihin hänen kannattaa hakea. Niin sitten ihan sen heidän tarpeitten mukaan, niin yhdessä pohditaan. Ja asiakas kuitenkin ihte valittoo sinne vaihtoehdot sitte.

Henkilökunta toimii ikään kuin linkkinä päiväkodin ja lapsen vanhempien välillä. Vanhemmat ovat päivittäin tekemisissä ja yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan kanssa. Eräs haastateltavista on kuitenkin havainnut, että päiväkodista ollaan lasta koskevissa asioissa usein yhteydessä suoraan lastensuojelun henkilökuntaan, ilman että ovat puhuneet lapsen vanhemmille:

Istutaan saman pöyrän ääres ilman asiakasta niin tulee isoja huolia päivähoiosta. Ja sitte kumminkaan asiakkaalla on se tieto, että päivähoiros menee ihan hyvin...Asiakas ei oo sitte tietonen tai vanhempi ei oo tietonen, mikkä ne huolet on ja sitte ne voi ollakki tosi suuret.

8.3 Perheen ja lapsen tukeminen

Päivähoito antaa lapsille arkeen rutiineja ja sosiaalisia suhteita. Päiväkoti on lapselle turvallinen ympäristö ja tarjoaa turvallisia kontakteja aikuisiin. Haastateltujen mukaan päiväkotit tarjoaa lapsille virikkeitä. Lapsiryhmässä lapsi saa harjoittaa sosiaalisia taitoja, sekä muita kykyjä joita päiväkodissa harjoitellaan. Nämä kyvyt ovat tärkeitä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta.

Sitten ihan nää virikkeet, että kun kotona se on välillä että ei tiedä aina, kuinka pitkään niitä lastenohjelmia ja katotaan muitaki ohjelmia sitte. Ja on sitä koneen ääressä istumista, istumista tänä päivänä. Ja sitte ulkoilu on mun mielestä yks iso juttu. Et ei vanhemmat jaksa, jaksa, mistä se onkin kiinni, että ei ulkoiltais. Että vietetään niitä päiviä vaan sisällä. Niin yks iso juttu että tulee se puoli hoidettua hoidossa. Ja ruokapuoliki ihan sitte, jossain perheissä. Että saa sen säännöllisen aterian, riittävän, riittävän monta kertaa päivässä, ja, ja monipuolisempaa. Että ihan nämä arjen perusjutut, että ruoka, liikunta, arjen rytmytys. Niin ne on varmaan ny suurimmat jutut.

Haastateltava kuvaa lapsen ikätoverien seuran merkitystä seuraavasti:

...että on sitä kaveria, että ku on, saattaa olla yks lapsi vaan kotona, nii, nii, nii ei siinä paljon saa sitä mallia, mallioppimista, eikä muuta...Niin tuota saa sitä hioa niitä taitojaan sielä lapsporukas.

Vanhempi saa tukea ja apua lapsen kasvattamiseen. Vanhempi saa päivähoidon avulla aikaa itselleen, sekä mahdollisuuden lähteä kotoa, niin sanotusti aktivoitua. Päivähoidon avulla myös vanhempi saa struktuuria päiväänsä. Perhetyöntekijä saattaa esimerkiksi ohjata vanhempaa lapsen ollessa päivähoidossa, hakemaan tarvitsemiaan palveluita perheen ongelmien ratkaisemiseksi. Vanhempi voi hakea tällä välin apua esimerkiksi mielenterveysongelmiinsa.

...Että vanhempi pääsöö töihin, että vanhempiki hakeutuu niinkun. Et jos ei ny pysty täyspäiväseen työhön, mutta kuntouttavaan työtoimintaan tai muuta. Että ne seinät ei kaadu äitinkään päälle tai isän

päälle. Että lapsella on jo hoitopaikka, että saaraan vanhemmat aktivoitua.

Näytetään sitä kautta lapselle, niinku se normaali arki. Et mitä siihen niinku siihen elämään kuuluu ja sisältyy. Ja oppii näkemään sen, että vanhemmat lähtee johonki, ja se arki muotoutuu sen mukasesti.

Ettei mee koko päivä nukkumiseen. Että kello. Vanhemmat näyttää esimerkin, että kello soi ja he lähtee aamulla liikkeelle. Ottaa elämästä kiinni joka aamu.

8.4 Haasteita

Yhtenä haasteena haastateltavat kokevat asiakassuhteiden runsaan lukumäärän ja tätä kautta ajan niukkuuden. Palaverien väliset ajat saattoivat venähtää. Yhteydenpidossa ylipäättään on haastetta: siihen ei ole aina riittävästi aikaa. Ei ole välttämättä aikaa soittaa tai vastata puheluihin tai sähköpostiviesteihin. Sähköpostin ongelmana nähtiin joissain tapauksissa myös tietosuojan puuttuminen, eli niiden välityksellä ei kyetä viestimään luottamuksellisesti. Heidän käytössään on myös kuitenkin vaihtoehtoisia ohjelmia, joiden avulla hoitaa viestintää. Eräs haastateltavista kuvaa haasteita viestinnässä näin:

Onhan meilläki puhelinajat, mutta joskus tuntuu, että kun meillä on itellä asiakas, asiakasjuttuja tässä, ja monesti on aamupäivät kiinni täynnä asiakas, asiakkaita, varattua juttuja niin, niin ei tahro saara kiinni päivähoitosta...Sähköpostilla voidaan sitte tavotella, mutta siihenkään sitte aina ei huomaa, eikä ehdi vastata kylläkään heti.

Lastensuojelun työntekijät kokivat, että joissain tapauksissa vanhempia pitää todella suostutella ottamaan vastaan päivähoitoa avohuollon tukitoimena. Vanhemmat perustelevat kieltäytymistään tukitoimen käyttöön sillä, ettei heillä olisi varaa maksaa päivähoitomaksua. He eivät aina tiedä, että päivähoito avohuollon tukitoimena on maksuton. Osassa tutkittavista kunnista kotihoidon tuki poistuu ilmaisen päivähoidon myötä. Myös tähän vanhemmat vetoavat syynä olla ottamatta vastaan tukitoimea. Perheet, joissa on useampia lapsia, perustelevat haluttomuuttaan tukitoimen käyttöön usein sillä, että heidän lapsensa saavat sisaruksistaan ikäistään seuraa ja virikkeitä.

Jotkut saattaa lähteä sitä vääntämään, että ku mä oon nyt kotona, niin, niin mitä turhia ja ja kyllä me pärjätään. Mut kyllä aika hyvin nykyään kuitenkin, ku heille kertoo minkä takia juuri tästä virikkeestä, arjesta ja kaverista, kaverit on kuitenkin aika hyvä semmonen, minkä vanhemmatkin niinku tajuaa. Että on tärkeä olla niitä kavereita...Ja sitte se on tietysti meillä lastensuojelupuolella, ku meillä on joku huoli perheestä kuitenkin, niin me voijaan vähä vedota niihinki. Että tuetaan siinä asiassa mikä on ollu se huolenaihe perheessä. Niin ne ehkä ymmärtää, ymmärtää itteki, sen sitte, että nämä syyt miksi me ollaan ohjaamassa. Annetaan tukea lapsille.

Jatkossa olisi syytä parantaa asiasta tiedottamista vanhemmille. Kun tarve lapsen päivähoidolle tukitoimena on ilmennyt, tulisi heti sanoa vanhemmille, että päivähoito tukitoimena on maksuton. Samaten tulisi kertoa tukitoimen mahdollisista vaikutuksista kotihoidon tukeen. Eräs haastateltavista nostaa esiin myös päiväkodin työntekijöiden asenteen maksuttoman päivähoidon suhteen. Haastateltava toivoisi, että päivähoidon henkilökunta ymmärtäisi, ettei lapsia tuoda hoitoon ainoastaan maksuttomuuden vuoksi, vaan että siihen on oikeasti tarvetta.

No ehkä alun perin on ollu se, että päivähoito ymmärtää, ettei me laiteta lapsia sinne sitä varten, että ne ny saa vaan maksuttoman päivähoidon... Idea on kuitenkin turvata se lapsen arki ja vuorokausirytmä ja sitä päivää ja niinku näin.

Moni haastateltavista koki, että päiväkodin henkilökunta oli usein suoraan yhteydessä lastensuojeluun lapsen asioista ilman, että olisivat keskustelleet niistä ensin lapsen vanhempien kanssa. Yleisesti ottaen vanhempien, lastensuojelun työntekijöiden sekä päivähoidon henkilökunnan välille toivottiin avoimuutta, esimerkiksi yhteisissä keskusteluissa. Vuoropuhelua tulisi käydä kaikkien osapuolten välillä, eikä perhettä saisi prosessissa ohittaa.

Kuuluttasin sen perää, että jos sielä päivähoidossa on lapsesta huolta, niin se ensisijaisesti kerrottas ensi vanhemmille. Ja heidän kanssa sitte neuvoteltas tästä, että mitä ne huolet on.

Useissa haastatteluista pohdittiin sitä, mitkä tiedot perheestä ovat oleellisia kertoa päivähoidon henkilökunnalle. Haastateltavani eivät koe salassapitoa ongelmana tai työtä rajoittavana. Haastateltavat korostavat järjenkäyttöä ja lapsen etua tietojen luovuttamisen suhteen. Sen sijaan useiden aikaisempien tutkimusten mukaan päivähoidon henkilökunta kokee, etteivät he saa lapsesta tarpeeksi tietoa

lastensuojelun työntekijöitä velvoittavan salassapidon vuoksi. Tällaisia tuloksia ovat saaneet esimerkiksi Uitto ja Vuolasmaa (2011) sekä Kivelä ja Veistola (2014) opinnäytetöissään.

Mutta meidän mielestä se mikä liittyy siihe päivähoitoon, arjen sujumiseen ja mun mielestä terveen järjen käyttö, että mikä on tarpeen heidän tietää ja mikä edesauttaa lasten hyvinvointia sielä päivähoidossa. Kylä me on ainaki semmosta tietoa annettu.

Haastateltavat kokevat sen sijaan päivähoidon henkilökunnan vaihtuvuuden haasteena tiedon siirtymisen kannalta. Yhden haastateltavan mukaan perhepäivähoitajat ovat arempia ottamaan yhteyttä lastensuojelun työntekijöihin.

Ku työntekijöitä vaihtuu, niin jää niinku tieto jonnekki välille, välille, sitte että huomataanki, kuullaanki sitte asiakasperheeltä, että ai, ai eikö te ookkaan enää teidän lapset siellä, eikä oo meille asti tullu välttämättä tieto. Mutta se on ny tämmöstä ihan inhimillisiä juttuja, että että, ku vaihtuvuutta on, niin kaikki asiat ei, saattaa jotku asiat tulla vähä viiveellä meille, meille joskus.

Yhteistyötä helpottaisi se, että yhteistyötahot tuntisivat toinen toisensa. Haastattelujen mukaan tämä madaltaisi kynnystä ottaa yhteyttä, sekä lisäisi luottamusta. Kehittämiskohtana voisikin olla tämä luottamuksen rakentaminen. Yleisesti ottaen yhteistyön katsottiin kuitenkin olevan toimivaa, ja siihen on pyritty enenevissä määrin kiinnittämään huomiota.

Et meillä kyllä se yhteistyö ihan hyvin sitte päivähoidon puolelle on pelannu. Ne on ainaki huoimoinu meidän näkökulmia.

9 TUTKIMUSTULOSTEN YHTEENVETO

Haastattelemani lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja perhetyöntekijät kokevat päivähoidon tärkeäksi ja yhdeksi helpoimmista avohuollon tukitoimista. He kokevat tukimuodon avulla onnistuvansa hyvin lapsen ja perheen tukemisessa. Haastateltavien kertomukset tukimuodon prosessin etenemisestä ovat hyvin samankaltaisia keskenään, vaikka jokainen tapaus on lopulta yksilöllinen. Toiminnan tavoitteellisuus, yhteistyön sujuvuus sekä asiakassuunnitelman merkitys korostuivat jokaisessa haastattelussa. Vaikka yhteistyön päivähoidon ja perheen kanssa koetaan toimivan pääsääntöisesti hyvin, myös haastavia tekijöitä löytyy. Tutkimustulokset osoittavat, että tukimuodon taustalla olevat syyt ovat usein melko samanlaisia. Yleisimmät syyt ovat vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä voimavarojen vähäisyys. Sen lisäksi lapsen sosiaalisten suhteiden puuttuminen, arjen virikkeettömyys sekä puutteellinen perushoito, nähdään merkittävinä tekijöinä tukimuodon tarpeelle.

Tutkimuksessani halusin selvittää, miten prosessi etenee, kun lapsen päivähoito toteutetaan avohuollon tukitoimena. Halusin tietää myös miten kyseiseen tukimuotoon päädytään, keitä prosessissa on mukana ja mitä syitä tukimuotoon päättymisellä yleensä on. Aluksi haastateltavat epäilivät oman tietämyksensä ja kokemuksensa riittävyyttä aiheesta, mutta haastattelutilanteessa epäilyt osoittautuivat turhaksi sillä asiaa kyllä riitti ja koin saavani kysymyksiini vastaukset.

Haastateltavat kuvasivat prosessin kulun hyvin samankaltaisesti kuin Kainulainen (2007) tutkimuksessaan. Haastateltavat kertoivat myös keskenään hyvin samankaltaiset kuvaukset prosessin etenemisestä. Tutkimustulokset kertovat, että usein lastensuojelun työntekijä ehdottaa tukimuotoa asiakasperheelle, jos nähdään, että juuri päivähoito voisi palvella kyseisen perheen tarpeita. Kun asiasta on keskusteltu perheen kanssa ja he ovat tukitoimeen suostuneet, otetaan yhteyttä päivähoitoon. Lastensuojelun työntekijä voi auttaa perhettä tutustumaan päivähoitotarjontaan ja tekemään päivähoitohakemuksen. Tukimuoto, sen tavoitteet ja aikataulu kirjataan lapsen asiakassuunnitelmaan ja sopivan päivähoitopaikan löydyttyä yhteistyötä suunnitellaan yhdessä päivähoidon ja perheen kanssa, suunnitelmapalaverin merkeissä. Suunnitelmapalaverissa

käydään läpi esimerkiksi eri osapuolten toiveita ja tavoitteita tukimuodon suhteen sekä luodaan yhteiset tavoitteet ja pelisäännöt. Lapsen aloitettua päivähoidon tukimuodon toimivuutta seurataan säännöllisin väliajoin. Tukimuoto voidaan päättää, kun katsotaan, että tavoitteisiin on päästy ja todetaan, ettei sille ole enää tarvetta. Yhdeksi prosessin haastavimmaksi vaiheeksi nähtiin se, että vanhemmat saadaan ymmärtämään tukimuodon hyödyt lapselle.

Halusin tutkimuksessani myös selvittää, miten lastensuojelun työntekijät kokevat yhteistyön päivähoidon sekä perheen kanssa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että yleisimpiä yhteistyön muotoja ovat erilaiset puhelut, palaverit, sekä sähköpostiviestit. Lastensuojelun työntekijät kokevat saavansa päivähoidon työntekijät hyvin kiinni puhelimitse, mutta suuren asiakasmäärän aiheuttama kiire hankaloittaa silti yhteistyötä ja varsinkin yhteydenpitoa. Esimerkiksi yhteisille kasvokkain käytäville palavereille voi olla vaikea löytää yhteistä aikaa.

Yhteistyötä edistävänä tekijänä nähdään tieto siitä, kuka päivähoidossa työskentelee. Kun eri tahojen työntekijät tuntevat toisensa, koetaan yhteydenpidon olevan helpompaa ja yhteistyö myös koetaan luotettavammaksi. Päivähoidon työntekijöiden vaihtuvuus puolestaan koetaan haasteena yhteistyölle, sillä jokin tärkeä tieto saattaa tästä syystä jäädä välille, kun informaatio ei ole kulkeutunut uudelle työntekijälle.

Tutkimustuloksista voidaan myös päätellä, että haastateltavat eivät koe vaitiolovelvollisuutensa vaikuttavan päivähoidon kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tutkimustulokset osoittavat myös, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja perhetyöntekijät toivovat yhteistyöhön avoimuutta, jokaisen yhteistyötahon osalta: he ovat kokeneet, että joskus päivähoito unohtaa puhua joistain asioista perheen kanssa, ennen kuin ottavat yhteyttä lastensuojeluun.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoinen ja opettavainen, mutta erittäin pitkä ja vaikea prosessi. Ensimmäinen haaste oli sopivan aiheen keksiminen ja aiheeni vaihtuikin prosessin alussa monta kertaa. Vaikka itse työ on tehty nopeassa aikataulussa, on prosessi aloitettu jo yli vuosi sitten, keväällä 2014.

Halusin jollain tavalla yhdistää lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen, sillä molemmat kentät kiinnostavat minua. Olen tällä hetkellä töissä päiväkodissa ja olen myös suunnannut suurimman osan harjoitteluistani päivähoidon, sillä opinnoissani tähtään lastentarhanopettajan kelpoisuuteen. Kiinnostukseni lastensuojeluun on puolestaan herännyt sijaisperhetoiminnan kautta; olen saanut toimia sijaissisarena jo yli kymmen vuoden ajan.

Opinnäytetyöprosessin etenemistä hankaloittivat monet tekijät. Päivähoitoa avohuollon tukitoimena on tutkittu melko vähän ja esimerkiksi sen prosessin kulusta oli vaikea löytää aiempaa tutkittua tietoa, mikä toi haastetta lähteiden löytämiseen. En myöskään koe tieteellisen tekstin kirjoittamista omaksi vahvuusalueekseni, joten kirjallisen työn tekeminen on ollut todella vaikeaa. Tästä syystä työn toteuttaminen parin kanssa olisi ehkä ollut helpompaa. Parin kanssa olisi saanut keskustella ja pohtia työtä yhdessä ja ajatuksia sekä tietoa olisi ollut enemmän jaettavissa. Olin kuitenkin jo kauan sitten päättänyt tehdä opinnäytetyön yksin, sillä halusin itse päättää aiheeni ja hallita prosessin etenemistä.

Haastateltavien löytäminen ja tutkimuslupien saaminen, olivat seuraava iso haaste. Päätin hakea tutkimuslupia vasta sen jälkeen, kun olin tiedustellut mahdollisimman monesta kunnasta, mahdollisten haastateltavien löytymistä. Kun kaksi haastateltavista ilmoitti melko nopeasti halukkuutensa osallistua tukimukseeni, oletin että loputkin haastateltavat olisi melko helppo löytää. Lopulta haastateltavien mukaan saaminen kesti niin kauan, että koko prosessin aikataulu venyi ja siitä syystä koko työ onkin tehty melko nopealla aikataululla. Alun perin haastattelut oli tarkoitus tehdä syksyllä 2014, mutta lopulta ne toteutuivat tammi-helmikuussa 2015. Haastateltavia oli vaikea saada, sillä lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja perhetyöntekijät ovat ymmärrettävästi erittäin kiireisiä. Monet haastattelusta kieltäytyneet myös kokivat, ettei heillä olisi aiheesta tarpeeksi kokemusta. Painetta

työn etenemiseen ja aikatauluun toi myös se, että maaliskuussa aloitin kokopäiväisen työn päiväkodissa.

Itse tutkimuksen tekeminen ei silti ollut mielestäni opinnäytetyön tekemisessä vaikeinta, vaan teoriaosan rajaaminen ja kirjoittaminen, varsinkin nopeassa aikataulussa. Haastattelut sujuivat käytännössä hyvin. Haastattelutilanteet olivat mielestäni luontevia ja keskustelu kulki mukavasti teemojen sisällä. Teoriaosuuden kirjoittamiselle oli kuitenkin vaikea löytää aikaa ja välillä teki mieli jopa lopettaa koko prosessi, kun stressi meinasi ottaa vallan.

Opinnäytetyön tekeminen on kuitenkin ollut antoisa prosessi, haasteista huolimatta. Koen, että olen oppinut ja saanut paljon uutta tietoa, niin aiheestani kuin tieteellisen tutkimuksen tekemisestä ylipäätään. Uskon myös, että työni on sosionomin (AMK) ammatillisen osaamisen kannalta tärkeä. Mielestäni onnistuin syventämään tietämystäni päivähoidosta avohuollon tukitoimena, sekä päivähoidon ja lastensuojelun välisestä yhteistyöstä. Uskon myös, että kyseisten asioiden tuntemuksesta on minulle hyötyä, työskentelin sitten millä tahansa sosiaalialan sektorilla.

LÄHTEET

- Airaksinen, L. & Filppula, E. 2011. Päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä. Metropolia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [WWW- dokumentti]. [Viitattu: 4.4.2015]. Saatavana: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35231/Airaksinen_Laura_Filppula_Eveliina.pdf?sequence=1
- Avohuollon asiakassuunnitelma. [Verkkosivusto]. THL. [Viitattu: 4.4.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/avohuollon-asiakassuunnitelma>
- Bardy, M. 2013. Lastensuojelun ytimissä. 4. Painos. THL: Helsinki.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1991. Teemahaastattelu. Yliopistopaino: Helsinki.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi.
- Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoidossa. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.
- Huostaanotto. [Verkkosivusto]. THL. [Viitattu: 1.4.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>
- Hämäläinen, U. & Kangas, O. 2010. Perhepiirissä. Kelan tutkimusosasto: Helsinki.
- Jälkihuolto. [Verkkosivusto]. THL. [Viitattu: 5.4.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>
- Järviluoto, S. & Mäkinen, M. 2009. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö. Toimivia käytäntöjä ja kipupisteitä Kallio- Alppiharju- Pasilan päivähoitoalueella. Metropolia Ammattikorkeakoulu. YAMK- tutkinto. Hyvinvointi ja toimintakyky. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [WWW- dokumentti]. [Viitattu 4.4.2015]. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/3691/paivahoi.pdf?sequence=1>
- Kainulainen, A. 2007. Päivähoito lapsen avohuollollisena tukitoimena. Tukitoimen toteuttaminen moniammatillisena yhteistyönä. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Pro Gradu- tutkielma. [WWW-dokumentti]. [Viitattu: 23.3.2015]. Saatavana: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18216/URN_NBN_fi_jyu-2007273.pdf?sequence=1
- Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2010. Sosiaalityön käsikirja. 2. Painos. Tietosanoma Oy.

Keskinen, S. & Virjonen, H. 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Sanoma Pro Oy.

Kiireellinen sijoitus. [Verkkosivusto]. THL. [Viitattu: 1.4.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>

Kivelä, K. & Veistola, H. 2014. ”Yhteistyö on voimaa ja sitä tarvitaan niinku tälläsis asiois” Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välinen yhteistyö ja sen kehittäminen JIK- alueella. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [WWW-dokumentti]. [Viitattu: 20.3.2015]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/73693/Veistola_Hanna.pdf?sequence=1

Kivimäki, S. 2009. Päivähoidon ja lastensuojelun välinen yhteistyö lapsen ja perheen tukena. Yhteistyön lähtökohdat, ongelmat ja kehittämiskohteet aikakauslehtien artikkeleiden kuvaamana. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön tutkimuslaitos. Pro Gradu- tutkielma. [WWW- dokumentti]. [Viitattu: 5.4.2015]. Saatavissa: <http://www.tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03726.pdf>

Koivunen, P- L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PSKustannus.

Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. [Verkkojulkaisu]. TUKEVA-hanke: Oulu. Saatavana: <http://oulu.ouka.fi/seutu/tukeva/Moniammatillinen-julkaisu.pdf>

Kuoppala, T. & Säkkinen, S. 2011. [Verkkojulkaisu]. THL. [Viitattu: 6.4.2015]. Saatavana: http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr46_11.pdf

Kuoppala, T. & Säkkinen, S. 2014. [Verkkojulkaisu]. THL. [Viitattu: 4.4.2015]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116946/Tr26_14.pdf?sequence=5

L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta.

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. THL: Helsinki.

Lastensuojeluilmoitus. [Verkkojulkaisu]. THL. [Viitattu: 23.3.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>

- Lastensuojelun perusta. [Verkkosivusto]. Lastensuojelun keskusliitto. [Viitattu: 28.2.2015]. Saatavana: <http://www.lastensuojelu.info/sf/lastensuojelun-perusta.html>
- Lastensuojelupalvelut. [Verkkosivusto]. Lastensuojelun keskusliitto. [Viitattu: 1.4.2015]. Saatavana: <http://www.lastensuojelu.info/fi/palvelut.html>
- Mahkonen, S. 2013. Päivähoito ja laki. 2. painos. Edita: Helsinki.
- Mayring, P. 2000. Qualitative Content Analysis. [Verkkoartikkeli]. Forum: qualitative social research. Vol. 1. No. 2. [Viitattu: 14.4.2015]. Saatavana: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2385>
- Mitä on lastensuojelu? [Verkkosivusto]. THL. [Viitattu: 25.2.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemahaastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. [Verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto: Tampere. [Viitattu: 18.3.2015]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Litterointi. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. [Verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto: Tampere. [Viitattu: 18.3.2015]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html
- Stake, R.E. 2010. Qualitative Research: Studying how things work. New York: A Division of Guilford Publications, Inc.
- Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. WSOYpro: Helsinki.
- Toikko, T. 2005. Sosiaalityön ideat: johdatus sosiaalityön historiaan. 1. Painos. Gummerus: Jyväskylä.
- Törmälä, J. 2010. Lastensuojelun historiasta tähän päivään. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [WWW-dokumentti]. Saatavana: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17362/tormala_janita.pdf
- Valtakunnallinen lastensuojelun henkilöstöselvitys. 2014. [Verkkojulkaisu]. Valvira. [Viitattu: 30.3.2015.] Saatavana: http://www.valvira.fi/files/selvitykset/Lastensuojelun_henkilostonselvitys.pdf
- Vanhempien ja huoltajien tukeminen. [Verkkosivusto]. THL. [Viitattu: 4.4.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/ehkaisevan-lastensuojelun-tavoitteet-ja-periaatteet/vanhempien-ja-huoltajien-tukeminen>

Varhaiskasvatus ja päivähoito. [Verkkosivusto]. THL. [Viitattu: 6.4.2015].

Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/ehkaisevan-tyon-toteuttaminen/alle-kouluikäinen-lapsi-ja-ehkaiseva-tyo/varhaiskasvatus-ja-paivahoito>

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Haastattelurunko

Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja perhetyöntekijöiden kokemuksia päivähoidosta avohuollon tukitoimena

Teema 1. Päivähoito avohuollon tukitoimena, prosessin eteneminen sosiaalityöntekijän tai perhetyöntekijän näkökulmasta.

- Miten prosessi etenee lastensuojelun ammattilaisen näkökulmasta
- Miten prosessi alkaa, miten ja kenen aloitteesta prosessi käynnistyy, mitä asioita tulee ottaa huomioon prosessin alkaessa
- Minkälaisissa tilanteissa päädytään järjestämään lapselle päivähoitopaikka avohuollon tukitoimena
- Kuinka määritellään onko kyseinen tukimuoto sopiva
- Kuka tekee päätöksen prosessin aloittamisesta
- Minkälaiset tavoitteet tukimuodolla on
- Prosessin haastavimmat vaiheet
- Miten prosessi saatetaan loppuun

Teema 2. Yhteistyö lastensuojelun ja päiväkodin välillä lastensuojelun ammattilaisen näkökulmasta.

- Kiinnitetäänkö yhteistyön toimivuuteen tarpeeksi huomiota

- Miten yhteistyö päivähoidon/päiväkodin kanssa käynnistyy
- Vaikuttavatko lastensuojelun työntekijät päiväkodin valikoitumiseen
- Minkälaisia odotuksia lastensuojelulla on yhteistyön suhteen
- Mitä yhteistyö päiväkodin henkilökunnan kanssa sisältää, yhteistyön muodot
- Mitkä asiat hankaloittavat yhteistyötä päiväkodin kanssa
- Koetko vaitiolovelvollisuuden vaikeuttavan yhteistyötä
- Mitä kehitettävää yhteistyössä on
- Suunnitellaanko tukitoimen toteutusta yhteistyössä
- Minkälaiset tavoitteet yhteistyölle luodaan ja miten niiden toteutumista seurataan

Teema 3. Perheen ja lapsen huomioiminen

- Miten perhe ja lapsen erityistarpeet otetaan huomioon tukitoimea järjestettäessä
- Miten sosiaalityöntekijät ja perhetyöntekijät tukevat perhettä
- Tuetaanko perheitä tarpeeksi
- Mitä lastensuojelu odottaa päivähoidolta perheen tukemisen suhteen